

Marskin ryyppy - Päämajan pöytäkulttuuria sotavuosina
Pidetty 4.5.2016 OKS:n Jyväskylän paikallisosaston kokoontumisessa

Mikko Tyni

Kautta historian suurmiesten ruokailu- ja juomailutottumukset ovat jääneet elämään, mikäli niissä on ollut riittävästi omaperäisyyttä ja tunnusomaisuutta. Molemmat näistä ehdoista toteutuvat varsin hyvin kun puhe kääntyy varmaankin kuuluisimpaan suomalaiseen alkoholiannokseen, Marskin ryyppyyn. Voidaan aiheellisesti sanoa, että koko Päämajan talvi- ja jatkosodan aikainen juomakulttuuri ja laajemminkin pöytäkulttuuri henkilöityi täysin oikeutetusti nimenomaan marsalkka **Mannerheimiin** ja lopullisen muotonsa vuonna 1942 saavuttanut ryyppy oli ikäänkuin sinetti tälle ilmiölle. Sitä ei kuitenkaan tule käsittää vain pelkkänä täyteen kaadettuna lasillisena, kuten usein virheellisesti luullaan, sillä näin tartutaan vain ryyppyn ulkomuotoon ja jätetään huomiotta sen sisältö ja sitä määritellyt laajempi ympäröivä kulttuurihistoria.

On siis käytävä ainakin pintapuolisesti poikkeuksellisen päähenkilömme henkilöhistoriaan, jotta voimme ymmärtää sen viitekehyksen, jossa tämä suomalaisittain poikkeuksellinen pöytäkultuurikasauma muotoutui, huipentuen juuri jatkosodan vuosien kuuluisiin Mikkelin "Pyöreän pöydän" istujaisiin. Siten mielekäs tapa tarkastella aihetta on kronologisesti etenevä esitys, sillä myöhemmän ymmärtämiseksi tarvitaan tietoa aiemmasta.

Todettakoon alkuun, että pohjoissaksalaista, alkujaan **Marhein**-nimistä sukua oleva Carl Gustaf Emil syntyi 4. kesäkuuta 1867 Askaisten Louhisaaren kartanossa liikemies, kreivi **Carl Robert Mannerheimin** ja **Hélenè Mannerheimin** (os von Julinin) perheen kolmantena lapsena. Teini-ikäisenä Mannerheimia kohtasi useampi perhetragedia: pelihimon vaivaama, liiketoimissaan epäonnistunut Carl Robert -isä ajoi perheen käytännöllisesti katsoen vararikkoon ja Louhisaari jouduttiin myymään talousvaikeuksien takia 1881. Samana vuonna myös tulevan marsalkan suuresti rakastamansa äiti kuoli 38-vuotiaana. Edessä oli Haminan kadettikoulu, jonka Gustaf aloitti 1882. Hänet kuitenkin erotettiin neljä vuotta myöhemmin tottelemattomuuden ja luvattoman poistumisen vuoksi. Seuraava osoite oli kuuluisa Nikolain ratsuväkikoulu Pietarissa, jossa Gustaf sai ratsuväenupseerin koulutuksen ja saattoi pitkänä näyttävänä aatelismiehenä liittyä tsaarin kuuluisaan Chevalier-henkivartiokaartiin, jossa hän profiloitui hevosasiantuntijaksi ja matkusteli hevoshankinta-asioissa Euroopan suurissa hoveissa. Tähän ajanjaksoon liittyy myös esitelmämme nimiöaiheen yksi lähtökohta: Luontaisetuina upseereille Venäjän armeijassa oli nimittäin paloviina- eli votkaryyppy. Niitä oli tyypillisesti tarjolla yksi lounaalla ja kaksi päivällisellä. Koska kyse oli palkkaan rinnastuvasta etuudesta, lasi kaadettiin luonnollisesti niin täyteen kuin mahdollista. Jotta tulevan suurmiehen kuvaan saisimme myös joitakin inhimillisiä rosoja, on syytä mainita vuonna 1889 juopuneena sotilasjunassa esiintymisestä kirjattu rangaistus. Teräväpäinen kun oli, kornetti Mannerheim oppi kerrasta eikä hänen varsin tarkasti dokumentoitu elämäntaipaleensa juuri tunne myöhempiä ylilyöntejä alkoholin kanssa. Hän ei hyvällä myöskään katsonut liaksi alkoholiin mieltyneitä tärkeitäkään alaisiaan: niin kotijoukkojen ja suojeluskuntien komentaja **Lauri Malmberg** kuin talvisodan legendaarinen Lapin Ryhmän komentaja **Kurt Martti Wallenius** siirrettiin syrjään juopottelun vuoksi. Venäjän aikalaisensa, kreivi **Aleksei Aleksejevits Ignatjevinkin** täytyi mainita nuorta Mannerheimia kuvaillessaan miten "*tämä mallipalkkasoturi...pystyi kaikkeen mallikelpoisella tavalla ja jopa joi päihtymättä*", mikä

todellakin oli tsaarin armeijassa erottuvaa.

Venäjän-vuosinaan Gustaf Mannerheim avioitui **Anastasia Arhipovan** kanssa ja sai kaksi tytärtä, osallistui Venäjän ja Japanin sotaan ja suoritti kuuluisan tiedustelu- ja tutkimusmatkansa ratsain Aasian halki. Ensimmäisen maailmansodan alla kenraalimajuriksi kohonnut Mannerheim oli ratsuprikaatin komentajana Varsovassa. Aikalaiskuvaukset kertovat laatutietoisesta, elämännautinoille persostakin naistenmiehestä: eräänkin puolattaren tiedustelleen ystävältään, saattoiko paroni Mannerheim sinua toivottaakseen hyvää yötä? Johon toinen: Paroni Mannerheim ei koskaan ole toivottanut minulle hyvää yötä, ainoastaan hyvää huomenta!

Mannerheimin kävelytyylin tietty omintakeisuus palautuu myös tähän aikaan. En malta olla lainaamatta yleisnero **Kemppisen** blogia tässä: Eräs Mannerheimin myöhempiä lähimpiä miehiä oli muuan kouluneuvos **Mandelin**, jonka kerrottiin jäljittelevän esikuvaansa maneereita myöten. Väitetäänkin hienovaraisen pisteliäisyyden taidon omaanneen Mannerheimin sanoneen, että häntä potkaisi hevonen polveen Varsovassa 1905, joten kouluneuvos Mandelin ontuu edelleen.

Näiden esinäytösten jälkeen ensimmäisessä maailmansodassa Itävallan ja Romanian suunnilla lukuisia kunniamerkkejä kerännyt, ratsuväkidivisioonaa komentanut kenraali palasi Suomeen Venäjän vallankumouksen myötä 1917. Seurasasi lyhyt, mutta henkilökuvan kannalta selvästi ristiriitaisin ajanjakso Mannerheimin ja Suomen historiassa, joka on näihin päiviin saakka ymmärrettävästi jakanut kovalla kädellä suhtautumista suureen vaikuttajaan. Rajautukaamme tästä syystä tarkastelemaan tapahtumia vain lasisen katsannon läpi.

Sisällissodan ajalta näet tunnetaan useitakin viittauksia "Valkoisen kenraalin" joukosta erottuneeseen juomakulttuuriin. Myös Päämajainstituutio nimenomaan kulttuurisena, ei vain sotilasjohdollisena toimijana - mm. **Paavo Haavikko** lainaten "Marskin Hovi" - sai tässä vaiheessa ensimmäisen muotonsa. Dosentti **Mikko Uola** on erinomaisessa tutkimuksessaan Marskin ryyppystä osoittanut, että sodan loppuvaiheilla mm. saksalaiskenraali **kreivi von der Goltzin** Mikkelin-vierailun aikana oli vieraalle jo tarjottu tanskalaista tai norjalaista akvaviittia. Tsaarin armeijan votkaperinne oli näin ollen lopullisesti jätetty taakse ja tietoinen, henkilökohtainen valinta skandinaavisesta juomasta oli nuorta valtiota länteen asemoivana vahvasti symbolinen. Tätä voidaan pitää ensimmäisenä varsinaisena Mannerheimin ryyppynä, kutsuttakoon sitä vaikkapa kenraalin ryyppyksi. Lasit täytettiin toki luonnollisesti piripintaan, kaikista traditioista ei haluttu luopua. Edelleen Uola mainitsee ylipäällikön kevään 1918 viinakaapista löytyneen ainakin portviiniä ja ruotsalaista Ostgöta-paloviinaa.

Alkoholikysymysten suhteenhan kymmentä kieltä puhunut ja suuria kulttuureja kokenut Mannerheim oli silloin ja myöhemminkin aikalaisekseen kovasti liberaali: käytännössä hän piti itsensä suvereenisti kieltolain koskemattomissa. Omapäisyyttä tapakysymyksissä kuvaa eräskin tapaus keväältä 1918: muutamat raittiusaatetta edustaneet senaattorit yrittivät kirjelmällään puuttua sopimattomaksi kokemaansa Päämajan alkoholinkäyttöön, johon Mannerheim reagoi yksiselitteisesti repimällä sen. Joulukuussa 1918 valtionhoitajaksi valitun Mannerheimin haasteeksi tuli valtiollinen edustaminen kieltolakia edeltävässä ilmapiirissä, lain hän joutui vahvistamaan asemansa puolesta luultavimmin varsin ristiriitaisin mielin. Lain voimaantumisen jälkeen diplomaattiset alkoholitarjoilut edellyttivät kekseliäisyyttä: kesäkuussa 1919 englantilaiset upseerit halusivat tarjota päivällisen Mannerheimille ja valtiojohdolle ja

asia ratkaistiin , pitämällä kutsut diplomaattiresidenssiksi luokitellussa Kulosaaren rantahotellissa. Mikko Uola kuvailee, miten pääministeri **Kaarlo Castrén** oli kirjannut tarjotun ainakin paloviinaa, portteria, samppanjaa ja konjakkia. Vuodelta 1924 on kertomus, jonka mukaan Mannerheim saattoi hankkia kaikkia viinejä ja alkoholijuomia turvautumatta salakuljettajiin. **Eino Suolahden** 50-vuotisjuhlassa vuonna 1923 puolestaan tarjottiin peräti kuutta eri lajia väkijuomia. Viinin väitettiin olevan kieltolakia edeltäneeltä ajalta kellariin jäänyttä. Eräs pastori kiinnitti kuitenkin huomiota etikettiin vuodelta 1920, johon mukana ollut **Paasikivi**: "eikös teologia opeta, että on asioita joita ihmisjärjellä ei voida käsittää".

1930-luvulla kieltolain kumoamisen myötä muodollinenkin verho vedettiin syrjään juomakulttuurin kukoistukselta. Puolustusneuvoston puheenjohtajana toiminut sotamarsalkaksi 1933 nimitetty Mannerheim kestitsi näyttävin menoin lukuisia seurapiirivieraita ja säilyneiden ruokalistojen juomina esiintyy mm. ranskalaisia punaviinejä ja saksalaisia valkoviinejä, samppanjaa ja portviiniä. Esimerkiksi partiojohtaja **Baden-Powelille** tarjottiin gin tonicia, merilordi **Cooperille** puolestaan marsalkan lempiviiniä, bordeauxlaista *Chateau Tertre Daugay de Vassalia*, jota valmistavan tilan omistanut kreivitär oli ilmeisesti Marsalkan tuttuja Pariisin-matkoilta. Marsalkan 70-vuotispäivillä kilpikonnaliemi, kuha ja hanhenmaksa huuhdottiin alas sherryllä ja samppanjalla. Mannerheim oli Kämpissä, Savoyssa ja Seurahuoneella tunnettu vieras ja hänelle tiedettiin jo tuolloin kaataa snapsi piripintaan. Tapa opetettiin nuoremmille tarjoilijoille hiljaisena tietona. Lasissa oli useimmiten akvaviittia, jota nyt valmisti Mannerheimin tilauksesta Rajamäen tehdas ns linja-akvaviittina. eli laivan ruumassa päiväntasaajan läpi kahteen suuntaan kulkenutta, jonka uskottiin ajan, merenkäynnin ja lämpötilamuutosten myötä parantavan makua merkittävästi. Uola toteaaakin, että piripintaista linja-akvaviittilasillista on pidettävä 1930-luvun osalta "Sotamarsalkan snapsina", niin selkeästi ja toistuvasti se henkilöityi Mannerheimiin. Toisaalta kurisoiteettina mainitaan Kulosaaren kasinolla olleen jo 30-luvulla erityinen resepti Marsalkan suosimaa ryyppyä varten, joka viittaisi että jo tässä vaiheessa olisi kokeiltu jonkinlaista juomasekoitusta puhtaan akvaviitin sijasta. Näin ollen tämä olisi todennäköisesti varhaisin kirjallisesti ohjeistettu esiintymä Marskin ryyppystä, mutta sen tarkka sisältö ei ole tiedossa ja siten sitä on vaikea pitää historiallisesti toteennäytettynä. Iloinen ja elämänmakuinen 30-luku päättyi kuitenkin harmaiden pilvien kerääntymiseen Euroopan taivaalle ja teräsmyrskyn repeämiseen valtiorajoja pitkin.

Talvisota

105 päivän mittaisessa talvisessa puolustussodassa suomalainen sodankäynti haki vielä monelta osin muotoaan. Sotaan savijalkaiseksi jättiläiseksi osoittautunutta Puna-armeijaa vastaan oltiin jouduttu hatarasti varautuneena. Malli *Cajander-Niukkanen* oli tavallinen näky kaupunkien halki marssivissa rivistöissä. Molotovin leipäkorit putoilivat pyytämättä marraskuun viimeisenä päivänä kaupunkeihin ympäri kotirintamaa. 72-vuotias Mannerheim kutsuttiin jälleen ottamaan armeija johtoonsa. Päämaja siirrettiin suuren pommitusvaaran alta Helsingistä heti joulukuun alussa Mikkeliin, sillä seutu miellettiin turvalliseksi ja vaikeasti ilmasta eroteltavaksi. Ajatuksiinsa syventyneen ylipäällikön kerrotaan syöneen ennen junaan nousemistaan arvokkaan lähtöillallisen Helsingin Seurahuoneella, tässä voidaan kulttuurikodin ja hovien kasvatista nähdä vahva rauhanajasta sotakannalle siirtymisen riitti. Uudeksi tukikohdaksi tuli nyt Mikkelin vanha Seurahuone. Siellä Mannerheim majoittui askeettisesti yläkerran huoneessa ja söi päivittäiset lounaansa ja päivällisensä välittömän lähipiirinsä - kenraalien **Oeschin** ja **Airon** - seurassa ruokasalin pienessä kabinetissa.

Satunnaisesti piipahti korkeita kotimaisia ja ulkomaisia vieraita. Lasit kylläkin täytettiin edelleen piripintaan, tapakulttuurista pidettiin kiinni. Talvisodan ajan ja jatkosodan alkupuolelle tarjolla oli useimmiten Rajamäen akvaviittia. Nuori tarjoilija **Taru Stenvall** kertoo muistelmissaan, miten joutui unohtamaan kaikki tarjoilukoulun opit kaataessaan ensi kertaa marsalkan snapsia:

"Lisää, sanoi Marsalkka, kun jätin tavanmukaisen sentin reunan. Kaadoin tilkkasen lisää. Lisää, sanoi Marsalkka tiukemmin. Pöytäseurue seurasi uteliaana ja huvittuneena. Marsalkka irroitti katseensa lasista ja katsoi suoraan silmiini: Lisää. Kolmannen kehotuksen jälkeen kaadoin lasin kukkuroilleen. Niinpä sain opetuksen, ettei ehdottomia sääntöjä tällä alalla olekaan." Näin siis aikana ennen Valvira.

Tammikuussa 1940 vihollisen pommitukset tavoittivat Mikkelin ja Päämaja joutui väistämään ensin Otavaan ja sieltä Juvalle. Iloiset istujaiset jäivät taakse, tunnelmat olivat kriittiset. Helmikuussa Summassa tapahtui syvä läpimurto, Mannerheim-linjaksi kutsuttu Pääasema ratkesi. Tappiot kohosivat hurjiin lukuihin, Suomen armeija oli hetkittäin vähällä kuolla. Kuvaavaa on, että pommitusten keskellä tyhjällä Seurahuoneella ylipäällikölle tarjoillut tarjoilija sai urheudestaan Vapaudenmitalin, toiset olivat juosseet pommisuojaan. Kaksi sotaa Päämajaa syöttäneen ja juottaneen Mikkelin Seurahuoneen loppu koitti maaliskuun pommituksissa, vain kivijalka jäi jäljelle ja kuin ihmeen kaupalla vastusti pommeja jämerä vaskilaatta, joka kertoi vuoden 1918 Päämajan toimineen näissä samoissa huoneissa, jotka nyt olivat haihtuneet savuhattarina Saimaan ylle.

Välirauhasta Jatkosotaan mentiin vahvemman vierellä, lujassa voitonuskossa. Taas tarvittiin Mikkeliä päämajakaupungiksi. Seurahuoneen tuhoutumisen myötä Mannerheim majoittui nyt aluksi hotelli Kalevaan, joka sijaitsi Suur-Savon osuuskaupan talossa. Samassa talossa toimi myös Mikkelin Klubi, jonka tilat otettiin ylipäällikön ruokailukäyttöön koko sodan ajaksi ja jonka maineen varaan Klubi vieläkin perustaa paljon. Tämä ruokasali, joka käsitti lisäksi pienen kahvihuoneen oli juuri se legendan asteelle kohonnut "Suomen hovi" tai "Marskin Motti", jossa pitkän sodan aikana ehdittiin kehittää pöytä- ja etenkin juomakulttuuria myyttisiin mittoihin.

Työpäivät Päämajassa olivat pitkiä, töitä tehtiin ainakin 12 tuntia, tiukkoina aikoina pidempäänkin. Aikatauluista tarkka Mannerheim saapui säännöllisesti "klubilleen" kahdesti päivässä: lounaalle aina 12.30 ja päivälliselle kello 19.30. Molemmilla aterioilla tarjottiin ryypyt, jo tuttuun tapaan yksi lounaalla - voileipätarjoilun yhteydessä - ja kaksi päivällisellä. Ryppy oli kuitenkin syytä nauttia muutamassa erässä, puraisuin. Kerralla siemaisemista pidettiin karkeana, sen verran oli otettu etäisyyttä Pietariin. Varsinaisina ruokajuomina oli aina tarjolla olutta ja kivennäisvettä, joita tarjoiltiin lasikarahveista. Viinit olivat harvinaisempia ja lähinnä arvovieraita varten. Myös sotilaallisia saavutuksia juhlistettiin juomin, mutta hillitysti: Viipurin valtauksen kunniaksikin nautittiin lasi valkoviiniä ja kahvikonjakit. Koska tämä puheenvuoro pidetään juuri Olutkulttuuriseurassa, on syytä kertoa miten Mannerheim tultuaan valituksi presidentiksi elokuussa 1944 sai Alkoholiliikkeeltä lahjaksi 50 pulloa Löwenbräun Hellquell-olutta. Ajankohtaan nähden lahjansa on historian ironiaa, sillä välit Saksaan katkesivat juuri näihin aikoihin.

Iltaisin nautittiin yleensä vielä viskigroggi - senttilitra viskiä vichyn kera - kuten myös sauna- ja uimareissujen yhteydessä. Mannerheimin luotettu henkilöäkäri, lääkintäeverstiluutnantti

Lauri Kalaja oli tätä suositellut, koska viski lisää hikoilua, korvaa nestevajausta, tehostaa munuaisten toimintaa ja tekee muutenkin kaikin puolin hyvää. Kuvaavaa on, että viskiä ylipäällikölle saatiin, vaikka sattuneesta syystä skotlantilaisen viskin tuonti oli jatkosodan ajan jäissä. Tiedetään, että Mannerheim suosi erityisesti Trower & Sons -tislaamon Glen Grant Malt Whiskyä.

Ruokailut olivat kuin hyvin harjoiteltuja näytelmiä. Kulloinenkin pöytäseurue kokoontui aina hyvissä ajoin eteisaulaan odottamaan Keskushenkilöä, jonka rytmi määrittäi ateriatistunnon kulun. Mannerheim oli nopea syömään, joten muidenkin oli sovittava tahtinsa sen mukaisesti tai varauduttava jättämään loput lautaselle. Pöydässä istuttiin aina hiljaisen etiketin mukaisesti: marsalkka istui pitkällä sivulla keskellä ja vastapäätä istui yleisesikunnan päällikkö **Erik Heinrichs**. Mannerheimin oikealla puolella oli pysyvällä paikallaan matemaatikkonero, suomalaisen tykistön kehittäjä kenraali **Nenonen**, vasemmalla komentoesikunnan päällikkö, kenraali **Tuompo**, jonka täsmällinen päiväkirja kertoo jälkipolville, milloin ruoka tai juoma jotenkin poikkesi kaavasta. Heinrichsin vieressä puolestaan istuivat päämajoitusmestari **Airo** ja tiedustelupäällikkö **Melander**, myöhemmin seuraajansa **Aladar Paasonen**. Lopuksi pöydän päädyissä istuivat vastakkain molemmat adjutantit, **Grönvall** ja **Bäckman**. Pöytää voitiin vieraiden määrän lisääntyessä kasvattaa ja korkeimmat arvovieraat istutettiin tietysti lähimmäksi Marsalkkaa. Ragnar Grönvall sai laatia aina erityisen pöytäkartan tällaisia tilanteita varten, joka jaettiin henkilökunnalle ja vieraille. Pöytävieraahtan olivat ajan tavan mukaan lähes yksinomaan miehiä, naisia nähtiin ylipäällikön pöydässä vain yksittäisinä kertoina. Vieraiden luettelo on mittava. Oli rintamakenraaleja, oli **Ryti**, "**Ukko-Pekka**" **Svinhufvud**, **Rudolf Walden**, **Rangell** ja **Linkomies**, oli saksalaisia, mm. muuan müncheniläinen maatalousteknikko **Heinrich Himmler** ja Lapin kenraali **Eduard Dietl**, oli ryyppykulttuuriin suuresti mieltynyt Ruotsin prinssi **Gustaf Adolf** jolle marsalkan kerrotaan lopettaneeni tarjoilun neljän peräkkäin siemaistun jälkeen ja lopulta jatkosodan jo päätyttyä vieläpä valvontakomission **Sergei Tokarev**, jolle tarjottiin lokakuussa 1944 kaalipiirakkaa, kinkkuomeletti ja viiliä ruokaryypyn kera. Historiallisesti on valitettavaa, ettei käytännössä yhtäkään näistä lukuisista ruokapöytäkeskustelua ole tallennettu jälkipolville.

Tarjoilutilanteiden huvittavia käänteitä on kuitenkin jäänyt elämään. Kerrotaan miten "Lapin keisarina" tunnettu jääkärieversti Willamo oli kovan vatsataudin kourissa ja kieltäytyi kaikista pöydän antimista, johon hienovaraisen vittuilun taidon hallinnut Marsalkka: "anteeksi nyt eversti, mutta jäkälää minulla ei ole teille tarjota". Kenraali Airo oli esimiehensä tavoin suuri juomakulttuurin ystävä, mutta hallitsi hieman heikommin kohtuuden ihanteen ja oli muutenkin monesti vastakkaista mieltä tämän kanssa. Mannerheim totesikin, että ryyppyasia on ainoa asia, josta hän ja Airo ovat yhtä mieltä, kun taas vuoden 1918 lähimmän miehensä kenraali **Hannes Ignatiuksen** kanssa se oli ainoa asia, josta he olivat eri mieltä! Oli kuitenkin joitakin harvoja, jotka kieltäytyivät ylipäällikön ryyppystä. Kenraali Nenonen käänsi useimmiten lasinsa ylösalaisin ja uskovaisena miehenä tunnetulle kenraali **Wilkamalle** ei edes yritetty tarjota, Marski kuivasti: "Wilkaman kutsuilla vesi virtaa kuin samppanja!"

Pöytäkulttuurin kaava oli selkeä. Aina ruokailun alkaessa Mannerheim asetti monokkelin paikalleen ja jäi liikkumatta istumaan tarjoilua odottaen, kädet polvilla. Vain marsalkalla oli oikeus aloittaa keskustelu ja siten myös määrätä puheenaiheet. Oleellista oli tietynlainen keveys, vakavat keskustelut käytiin yleensä muualla. Kaskuillekin oli sijaa. Mannerheim Nenoselle sitkeästä pihvistä: tämä on taatusti ollut tykistön hevonen, tykistössä kun

komentajat ovat lihavia, mutta hevoset laihoja! Kuten jo aiemmin mainitsin, ruokaryypynä tarjottiin Rajamäen akvaviittia, mutta tähän alettiin kyllästyä vuoteen 1942 tultaessa. Syynä lienee ollut myös laadun ja maun heikkeneminen, puukorkkisista pulloista tarjottua juomaa kutsuttiin tikkuviinaksikin. Kuvaavaa ongelman vakavuudelle on, että päämajan komendantti, eversti **Kurt Bruncrona** yritti 1942 saada Päämajan käyttöön alumiinikorkkisista akvaviittipulloja, mutta metallipula esti tämän. Myös Mannerheim oli tällä välin saanut viimeisen ja korkeimman ylennyksensä, ainutkertaisen Suomen Marsalkan arvon. Niinpä vanhempi adjutantti Ragnar Grönvall sai sotilasuransa vaatvimman erikoistehtävän: hänen piti parantaa juoman laatua ja luoda sekoitus, joka antaisi sille uutta elämää. Se tulisi samalla olemaan ikään kuin Suomen Marsalkan nimikkoryyppy. Grönvall sekoitteli ja maisteli viinikassanhoitaja Aino Lehmuksen avustamana joitakin päiviä ja onnistui löytämään mielestään tasapainoisen tuloksen akvaviitista, ginistä ja vermutista. Tarvittiin kuitenkin vielä muutama koeponnistus ja tasapainotus, jotta ryyppy olisi täydellinen. Lopulta koko pöytäseurue oli yhtä mieltä erinomaisuudesta. Sekoituksesta tuli heti niin suosittu, että sitä ryhdyttiin tarjoamaan säännöllisesti ylipäällikön lounailla ja päivällisillä. Se myös kirjattiin ylös ensimmäistä kertaa siten, että historiallinen näyttökkin asiasta on. Grönvallin sekoitusohje maaliskuulta 1944 päättyi Mikkelin klubilta Marsalkan taloudenhoitajan hallinnoiman viinakaapin oveen Sairilan kartanoon ja lopulta Kansallisarkistoon. Se kuuluu näin: Litraan Rajamäen akvaviittia sekoitettiin 2 senttilitraa kuivaa valkoista vermuttia ja 1 senttilitra giniä. Jos juomalla jokin virallinen nimi oli, lähimmäs tulee Marsalkan itse sitä myöhemmin pulloina lahjoittaessaan käyttämänsä kepeä ranskalainen ilmaus: "*Eau-de-vie de la Table Ronde de St. Michel 1942*" - "*Mikkelin pyöreän pöydän elämän vesi, 1942*". Tällaisen sai mm pääministerin tehtävät jättänyt **Urho Castrén**, jonka poika toimitti yhden pulloista - avaamattoman - nykyiseen Hotelli- ja Ravintolamuseoon.

Kun ruokailu sitten ryyppyineen oli takana, asettauduttiin kahvittelemaan erillisessä kahvipöydässä, jossa tarjottiin konjakit ja sytytettiin sikarit. Mannerheim suosi La Planta - sikareita, joita hänelle **Aarne Sihvon** mukaan jo sisällissodan aikana 1918 haettiin jopa linjojen takaa Pietarista. Päiväannos oli kolme sikaria, yksi aamiaisen, yksi lounaan ja viimeinen päivällisen päälle. Vain kovimman kiireen alla, kuten suurhyökkäyksen alettua kesäkuussa 1944 saattoi sikari jäädä polttamatta. Vaikka sota-ajan säännöstelyyn ja elintarvikepulaan nähden "Mikkelin hovi" muodosti kieltämättä poikkeaman, varsinaista mässäilyä ei sielläkään nähty. Ruoat olivat yksinkertaisia, joskin hyvin valmistettuja. Vorschmakia, kiiskikeittoa, lammaskaalia. Mannerheim oli erityisen mieltynyt alueellisiin erikoisuuksiin: adjutantti Osvald Rafael Bäckman sai tuoda kotiseudultaan Tyrväältä kutunjuustoa ja tarjoilija Taru Stenvall oli jo talvisodan aikana tutustuttanut, Marsalkan satakuntalaiseen ohraryynivelliin. Oma lukunsa toki olivat erilaiset ruokalahjat, joita pidetty maailmanmies sai runsain mitoin. Oli kokonaista kaurista, kalkkunoita ja hanhia, rapuja ja lipeäkalaa. Toisinaan lounas- ja päivällisruokia elävöitettiin sherryllä tai Madeiralla. Kirjailija Yrjö Kivimies kuvailikin Mannerheimia sielultaan epikurolaiseksi, "joka ei mässä, vaan nauttii elämän hyvyksistä". Tästä periaatteesta pidettiin kiinni myös ylipäällikön junassa, jolla liikuttiin ahkerasti rintamalla ja Helsingissä. Keittiö valmisti ruoat ja pöytäetiketti oli entisellään, kun Helsingin suurpommitusten aikana talvella 1944 ruokailtiin ja juotiin ryyppy Pitäjänmäen pimennetyllä ratapihalla. Jopa kenttäaterioissa rintamalle suuntautuneilla tarkastusmatkoilla noudatettiin Marskin hovin käytänteitä. Näille aterioille kutsuttiin toisinaan myös sattumalta paikalle osuneita sotilaita, joista alkoholiin tottumattomille tiukat aperitiivit tuottivat toisinaan hankaluuksia.

Huomionarvoista on, että kaikki pöydissä tarjotut alkoholijuomat Marsalkka maksoi aina itse. Kuten Mikko Uola toteaa, Suomen armeijan muonitukseen ei kuulunut alkoholi, ei edes Päämajan osalta. Mannerheimin ikäisekseen poikkeuksellinen "kisakunto" - jos tällainen karkeahko ilmaisu sallitaan - hämmästytti kyllä muun muassa saksalaisia. Kenraali **Erfurth** oli ihmeissään 75-vuotiaasta, joka otti kolme snapsia, viiniä ja konjakkia ja poltti vielä kolme sikariakin yhden päivällisen aikana. Sota päättyi ja Mannerheim siirtyi presidentiksi. Juomatraditiokin siirtyi Mikkelistä Tamminiemeen ja edelleen Kaivopuistoon, kunnes aivan viimeisinä vuosinaan huolehtivainen taloudenhoitaja **Berta Haglind** sanoi vieraalleen ryyppyä ehdottaneelle Suomen Marsalkalle pontevasti "nej". Gustaf Mannerheim kuoli pian tämän jälkeen Sveitsissä tammikuussa 1951. Ryyppyn muisto jäi elämään.

Yhteenvedona on siis todettava, että Marskin ryyppyn käsite ja sisältö eli ja kehittyi ajassa. Se syntyi venäläisestä sotilastraditiosta - votkaperinteestä ja palkkaeduksi kuuluneesta ruokaryypystä, mutta juuri Mannerheimin kaltainen henkilö kykeni sovittamaan ja yhdistämään tämän varsin arkisen ja karkeankin totunnaistavam siihen hoviloiston maailmaan, jossa hän maailmansotaa edeltävänä aikana liikkui ja vaikutti. Se kesti siirtymän täysin toisenlaiseen aikaan ja yhteiskuntaan, nuoreen tasavaltaan, joka tietoisesti katkoi siteet entiseen isäntämaahansa. Sitä ei kuitenkaan koskaan voida eristää tarkkaan rajatuksi omaksi tavakseen, vaan se on nähtävä osana Mannerheimin henkilökohtaista etikettiä ja juomakulttuuria, siinä missä muutkin tähän kuuluneet juomat nauttimistapoineen. Viimeisen epookkinsa nyt jo kuuluisuutta ja ikonisuutta saavuttanut ryyppy sai juuri talvi- ja jatkosodan aikana, jolloin pieni armeija maineikkaan marsalkkansa johdolla piirsi maailman katseiden alla jälkensä historian lehdille. Niin myös Mikkelin pyöreän pöydän elämän vesi jäi osaksi suomalaista sotilas- ja kulttuurihistoriaa ja vielä tänäänkin saamme sitä maistaa mahdollisimman lähelle teollisin menetelmin valmistettuna Ritarin Ryyppynä ja Marskin Ryyppynä, jota jälkimmäistä on presidentti Välimaa ystävällisesti varannut tarjolle Vihreään Haltiattareen. Tähän juomaan kiteytyy paljon suomalaista historiaa, mutta kehitystarinansa tapaan se kykenee uudistamaan itsensä kuhunkin aikaan ja ympäristöön.